ceea ce îi unește. Dacă se vor întâlni tot mai des și cu sârg în fața lui Cristos în rugăciune, ei vor putea găsi curajul să înfrunte întreaga realitate umană dureroasă a dezbinărilor și se vor regăsi împreună în acea comunitate a Bisericii pe care Cristos o formează neîncetat în Duhul Sfânt, în ciuda tuturor slăbiciunilor și a limitelor omenești, ne îndeamnă Sfântul Părinte în același document (nr. 24).

Rugăciunea ne deschide ochii ca să putem să-i privim altfel pe frații noștri, să le vedem calitățile și valorile și să ne împărtășim din ele. Rugăciunea *ecumenică* este în serviciul misiunii creștine și a credibilității ei, pentru că atunci când o facem și o celebrăm ne întoarcem de fapt în Cenacol, unde cel care se află în mijloc este Cristos însuși.

Este așadar un motiv de bucurie să dăm ascultare inspirației Duhului Sfânt care ne-a determinat să ne unim și să venim aici împreună, iar mâine să mergem în alt loc, în alt Cenacol, Biserica Sfântul Andrei.

Va fi un motiv de mare speranță dacă acest lucru se va transforma încet în practică permanentă. Atunci convertirea inimii și sfințenia vieții va transforma Biserica în popor unit al lui Dumnezeu, unde fiecare cu valoarea și frumusețea lui se va uni într-un cor universal, spre lauda Părintelui ceresc, prin Isus Cristos Fiul său în Duhul Sfânt.

+ P.S. Petru GHERGHEL,
episcop de Iași

DUHUL SFÂNT - DUHUL ÎNFIERII NOASTRE ÎN HRISTOS

Omilie la Rugăciunea pentru unitate[1]

Cele două lecturi din Noul Testament (*Rom* 8,14-27 și *In* 16,7-15) pe care le-am auzit în seara aceasta se referă ambele la lucrarea Duhului Sfânt în noi. Există o lucrare a Duhului Sfânt în toată creația, dar în mod deosebit este o lucrare a Duhului Sfânt în creștini. Un Sfânt Părinte comun al Bisericii din Răsărit și Apus, Sfântul Maxim Mărturisitorul, care avea prieten la Roma pe papa Martin și care a murit în anul 662, în exil, pentru că mărturisea dreapta credință împotriva ereziei vremii de atunci, a spus că Duhul Sfânt este prezent în toate creaturile și că nu există nici o creatură în lumea aceasta lipsită de Duhul Sfânt. și chiar creația care nu este rațională se menține în existență prin puterea Duhului Sfânt[2]. Dar atunci care este deosebirea între creștini și ceilalți oameni care nu au credința în Iisus Hristos? Răspunsul sfântului Maxim Mărturisitorul este cel pe care l-am auzit în seara aceasta în epistola sfântului Apostol Pavel către Romani: *Fraților, toți cei care se lasă călăuziți de Duhul lui Dumnezeu, sunt fii ai lui Dumnezeu*. Cu alte cuvinte, revenind la sfântul Maxim, el spune: Duhul Sfânt în creștini trezește conștiința că sunt fiii ai lui Dumnezeu prin har. Deci în toate făpturile este prezent Duhul Sfânt, dar în creștini El trezește conștiința că suntem fii după har în Fiul, adică în Iisus Hristos și deci fii, copii după har ai Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, ai lui Dumnezeu-Tatăl, Părintele luminilor. Deci această lucrare a Duhului Sfânt în creștini nu este doar o lucrare de menținere în existență a omului, ci este o lucrare de introducere a lui în adâncul iubirii Sfintei Treimi. De aceea, botezul în apă și prin Duhul Sfânt înseamnă introducerea noastră în interioritatea sau intimitatea Sfintei Treimi. O profesoară psihanalistă creștină catolică din Franța, Françoise Dolte, citind cu

[1] Care a avut loc în data de 24 ianuarie 1998 la Institutul Teologic Romano-Catolic din Iași.

[2] Vezi *Psalmul* 103 (104), versetele 30 și 31: *Lua-vei duhul lor și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce. Trimite-vei Duhul tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului.*

atenție în limba greacă ce înseamnă cuvântul *baptizo*, a spus: *Am înțeles că, de fapt, este vorba de* a afunda, a se cufunda în, a plonja *în interiorul iubirii Sfintei Treimi atunci când ești botezat*. Deci această adâncă relație între noi și Sfânta Treime numai Duhul Sfânt ne-o poate da. De aceea, în seara aceasta am auzit cuvântul Sfântului apostol Pavel că pe noi care nu știm cum trebuie să ne rugăm, Duhul Sfânt ne ajută. El se roagă pentru noi cu suspine negrăite și el ne învață să ne întoarcem spre Dumnezeu Tatăl și împreună cu Fiul său cel veșnic să spunem: Avva, adică Părinte. În limba aramaică *abba* sau *avva*, cuvântul pe care Mântuitorul l-a folosit când se adresa lui Dumnezeu Tatăl (*In* 17,1), tradus de obicei cu *părinte*, este de fapt o formulă de mare familiaritate și intimitate, adică *Tăticule*. Nimeni dintre evrei nu s-a adresat vreodată lui Dumnezeu cu formula aceasta de atâta intimitate, *Tăticule*. Deci, vedem că Duhul Sfânt când ne învață să ne rugăm ne face să ne întoarcem cu familiaritate spre Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos și împreună cu Fiul să strigăm: Părinte. De aceea, noi în Liturghia euharistică avem o cerere specială care ne pregătește pentru a rosti rugăciunea Tatăl nostru: *și ne învrednicește pe noi Stăpâne cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema pe Tine Dumnezeul cel ceresc, Tată, și a zice: Tatăl nostru*... Deci rugăciunea ne dă o anumită cutezanță sau familiaritate în relația cu Dumnezeu.

În Evanghelia pe care am auzit-o în seara aceasta, Evanghelia după Ioan, Mântuitorul ne spune că: *Dacă eu nu mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi*. Este plină de mirare constatarea aceasta, și anume că dacă nu pleacă Hristos nu poate veni Duhul Sfânt. Desigur, că nu este vorba de o concurență, nu este vorba de plecarea lui Hristos ca apoi Duhul sfânt să ocupe locul rămas gol. Atunci despre ce este vorba? De ce nu poate să vină Duhul Sfânt? Când Hristos făcea minuni, le făcea prin Duhul Sfânt. Tot ceea ce s-a făcut de către El, s-a făcut prin Duhul Sfânt; și atunci, pentru ce ne spună că dacă nu se duce El la ceruri nu poate veni Duhul Sfânt? Tot Sfânta Evanghelie după Ioan ne arată de ce pleacă Hristos și de ce vine Duhul Sfânt. Când Hristos era între oameni, era *în fața lor*, era vizavi de noi. Dar această relație între Hristos și noi este incompletă, este adevărul oarecum incomplet al existenței noastre. Hristos nu vrea să fie vizavi de noi, El vrea să fie *în noi*, să devină viața vieții

noastre (*Col* 3,3-4), ca noi să avem gândul lui Hristos (*1 Cor* 2,16), ca să nu mai trăim noi, ci Hristos să trăiască în noi (*Gal* 2,20), iar aceasta se poate realiza numai prin Duhul Sfânt. De aceea, Iisus spune că Duhul Sfânt *rămâne la voi și în voi va fi* (*In* 14,17). Duhul Sfânt nu are față, nu are chip. Niciodată El nu s-a arătat în chip de om, dar El este tainic prezent în fața fiecărui om întors spre Dumnezeu-Tatăl prin credința în Dumnezeu-Fiul, în Iisus Hristos. Deci El este persoana Sfintei Treimi care lucrează în interiorul omului, El nu apare vizavi. El atât de mult se lipește de ființa noastră, încât atunci când voim binele pe care El ni-l inspiră, ne simțim cei mai liberi oameni din lume. Când iubim pe Dumnezeu, noi ne simțim cei mai liberi, pentru că *unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este libertatea* (*2 Cor* 3,17). Când iubim pe semenii noștri duhovnicește ca urmare a iubirii noastre față de Hristos, atunci Duhul care locuiește în noi ne face liberi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al lui Hristos (*Rom* 8,9).

Deci Mântuitorul Iisus Hristos se duce la ceruri și nu mai rămâne un vis-a-vis al nostru, dar nu este absent. El este în noi prin Duhul Sfânt; și așa cum în timpul vieții pământești Duhul Sfânt era ascuns în Hristos, acum Hristos este prezent tainic în Duhul Sfânt. De aceea, fără pogorârea Duhului Sfânt asupra pâinii și vinului nu avem pe Hristos euharistic; fără Duhul Sfânt Hristos nu vine la noi. Dacă Duhul Sfânt nu s-ar fi pogorât peste Fecioara Maria nu aveam pe Iisus Hristos istoric (*Lc* 1,35), nu se putea face Întruparea. Noi mărturisim împreună în Crez că Mântuitorul s-a întrupat *de la Duhul Sfânt* și din Fecioara Maria. Fără pogorârea Sfântului Duh peste apostoli la Cinzecime, nu aveam în istorie realitatea Trupului Tainic al lui Iisus Hristos, care este Biserica. Hristos instituie Biserica, iar Duhul Sfânt o constituie, El o formează. Deci trupul lui Hristos ca Dumnezeu-Om se constituie din Fecioara Maria prin lucrarea Duhului Sfânt asupra umanității ei. Trupul tainic al lui Hristos - Biserica - se constituie prin pogorârea Duhului Sfânt, nu asupra unei persoane, ci asupra multor persoane: iar a treia realitate mântuitoare care se numește *trupul lui Hristos* este Euharistia, care se realizează prin invocarea și pogorârea Duhului Sfânt peste pâine și vin. Deci Duhul Sfânt ni-l dăruiește pe Hristos, după ce Hristos ni l-a trimis pe Duhul Sfânt.

Hristos s-a înălţat la ceruri, ni-l trimite pe Duhul Sfânt, iar Duhul Sfânt ni-l aduce pe Hristos *în inimile noastre* şi astfel Hristos devine *interior nouă* împreună cu Duhul Sfânt şi cu Dumnezeu-Tatăl. Aşadar, Treimea întreagă locuieşte tainic în noi prin lucrarea Sfântului Duh. De aceea, la sfinţirea Sfântului şi Marelui Mir cu care se face confirmarea sau mirungerea celor botezaţi în numele Sfintei Treimi, există în tradiţia răsăriteană o rugăciune prin care se cere ca cei care vor fi unşi cu acest Sfânt şi Mare Mir să devină *locuinţă a Sfintei Treimi*. Acesta este adevărul pe care ni-l descoperă Duhul Sfânt, şi anume că: adevărata existenţă este comuniune de iubire, că în Dumnezeu adevărul este identic cu comuniunea şi că Persoanele Sfintei Treimi nu sunt una lângă alta, ci una în alta, Ele se conţin şi se dăruiesc reciproc, iar această conţinere şi dăruire reciprocă se numeşte în limbaj teologic *perihoreză*, adică fiecare Persoană divină are ca centru al vieţii sale pe celelalte Persoane. Dumnezeu-Tatăl există ca să dea viaţă Fiului şi Duhului Sfânt, unuia prin naştere iar celuilalt prin purcedere, însă Fiul şi Duhul Sfânt răspund iubirii Tatălui prin dăruire totală. Ce învăţăm noi de aici este faptul că relaţia de iubire dintre Dumnezeu-Tatăl şi Dumnezeu-Fiul este confirmată de Duhul Sfânt, căci Duhul purcede de la Tatăl şi se odihneşte în Fiul, amintind pururea Fiului că are un Tată şi pururea Tatălui că are un Fiu, iar noi suntem introduşi tainic de Duhul Sfânt în această iubire a lui Dumnezeu-Tatăl către Fiul. De unde ştim? De la botezul Mântuitorului ştim. Când Mântuitorul se botează în Iordan, ce spune Evanghelia? Că îndată ce El a ieşit din apă, Duhul Sfânt în chip de porumbel a coborât peste El, cerurile s-au deschis şi glasul Tatălui s-a auzit din ceruri, zicând: *Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit* (*Mt* 3,16). Dar nu s-a referit la Fiul numai ca Dumnezeu, ci la Fiul întrupat care este deodată Dumnezeu şi Om. Deci iubirea veşnică dinainte de facerea lumii pe care Tatăl o arată Fiului o arată acum şi faţă de umanitatea Fiului, implicit faţă de noi oamenii; *deci noi suntem introduşi în această relaţie de iubire a lui Dumnezeu-Tatăl de către Fiul*. Acesta este tot adevărul. *Tot adevărul*, şi anume că Dumnezeu doreşte să locuiască în noi şi noi în El. Aceasta este unitatea desăvârşită a Bisericii pentru care s-a rugat Hristos când a zis: *Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia să fie în Noi una* (*In* 17,21).

Sfinţii au cunoscut acest lucru. Duhul dă mărturie că noi suntem fii ai lui Dumnezeu. Cum dă mărturie? Prin prezenţa Lui în noi, prin prezenţa în noi a iubirii Tatălui şi a Fiului lui. Astfel, nici nu se poate gândi o altă unitate a Bisericii decât cea care vine de la Duhul Sfânt. În acest sens, Duhul Sfânt a fost numit de către sfântul Vasile cel Mare *Arhitectul Bisericii*. Însă El este arhitect care lucrează numai în interiorul fiinţei umane şi măreţia lucrării arhitecturii sfinţeniei pe care o lucrează Duhul Sfânt în oameni este respectul libertăţii şi al iubirii noastre faţă de Dumnezeu.

Când Duhul Sfânt lucrează în noi ne respectă libertatea pentru ca noi să-l iubim în mod liber pe Dumnezeu. De aceea, în unii oameni El lucrează în stare de bucurie, pe alţii îi apropie de Dumnezeu prin luptă, prin suferinţă. Totuşi, suspinurile acestea negrăite nu sunt numai suspinuri de suferinţă, sunt de suferinţă datorită păcatului, dar există şi strigăte negrăite de bucurie; şi aceasta ne arată că Duhul Sfânt ne pregăteşte pentru Împărăţia lui Dumnezeu, adică Împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, pe care noi o proclamăm ca tainic prezentă, ca arvună, ca anticipaţie şi spre care ne îndreptăm. Biserica este îndreptată prin Duhul Sfânt spre împărăţia Sfintei Treimi. Iar Sfântul apostol Pavel precizează că *împărăţia lui Dumnezeu nu este mâncare şi băutură, ci dreptate, pace şi bucurie în Duhul Sfânt* (*Rom* 14,17). Duhul Sfânt crează pace în sufletele noastre, Duhul Sfânt crează bucurie în sufletele noastre. Oamenii care se roagă autentic şi mult se schimbă în bine. Noi acum rugându-ne pentru unitate creştină, trebuie să înţelegem că niciodată nu se realizează cu adevărat reconcilierea şi unitatea decât atunci când Duhul Sfânt ne ajută să biruim păcatul din noi, egoismul din noi şi să simţim că nu noi, ci Hristos trăieşte în noi. Când slăbeşte rugăciunea şi iubirea pentru Hristos, slăbeşte şi dorinţa de unitate sfântă. Secularizarea înseamnă slăbirea comuniunii cu Hristos şi de aceea se slăbeşte şi unitatea între creştini. Sfinţii se întâlnesc între ei apropiindu-se de Dumnezeu; pe măsură ce noi ne apropiem de Dumnezeu, tainic se apropiem unii de alţii.

Să-l rugăm aşadar pe Duhul Sfânt să ne ajute să înţelegem că adevărata comuniune se află pe deplin în Sfânta Treime, pentru că Ea este iubire eternă şi se află în Biserica lui Hristos, pentru că în Biserică ni se oferă

începutul vieţii şi comuniunii veşnice de iubire cu Sfânta Treime. Să-l rugăm pe Duhul Adevărului şi al Iubirii să ne ajute să biruim dezbinarea din interiorul sufletului nostru mai întâi şi apoi pe cea din jurul nostru, pentru a putea fi împreună-lucrători cu Duhul Sfânt Mângâietorul în mărturisirea unităţii pentru care s-a rugat Hristos Domnul către Dumnezeu-Tatăl.

+ Î.P.S. DANIEL,
mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

DUHUL SFÂNT ŞI UNITATEA ÎN CREDINŢĂ

Scopul şi motivaţia colocviului teologic interconfensional

Suntem în săptămâna de rugăciune pentru unitatea în credinţă. Se înalţă în aceste zile o implorare aproape generalizată pe tot cuprinsul pământului ca să se împlinească dorinţa Mântuitorului nostru, Isus Cristos: ...*ca toţi să fie una, după cum tu, Tată, eşti în mine şi eu în tine, ca şi ei să fie una în noi, pentru ca lumea să creadă că tu m-ai trimis* (*In* 17,21).

Garantul şi realizatorul acestei opere nu poate fi decât Duhul Sfânt.

În filonul religios creştin, pornind chiar de la rădăcinile sale veterotestamentare, există o realitate care traversează şi umple spaţiile şi veacurile: Dumnezeu este prezent şi activ în lume şi în viaţa noastră printr-o forţă pe care o numim Duhul Sfânt[1] şi pe care îl mărturisim în Crez ca pe *Domnul şi de viaţă dătătorul,... care împreună cu Tatăl şi cu Fiul este adorat şi preamărit*. Pe acest Duh Mângâietor Isus a promis că *Tatăl îl va trimite... ca să fie cu voi pentru totdeauna... El rămâne la voi şi va fi (locui) în voi* (*In* 14,16-17). Este o prezenţă activă pentru că ne învaţă tot adevărul (*In* 14,26) şi ne introduce în taina lui Cristos pentru a ne face martorii săi (*In* 14,26-27). Este deci o prezenţă vivificantă şi transformatoare. Noi suntem temple ale Duhului Sfânt (*Rom* 8,9-11; *1 Cor* 3,16). Persoanele noastre devin *pietrele vii* ale acestui templu în măsura în care ne convertim în *sacrificiul spiritual* (*1 Pt* 2,5). Până şi trupul nostru, vivificat de Duh, devine *glorie* a lui Dumnezeu *(1 Cor* 6,19-20).

Această prezenţă a Duhului Sfânt este însăşi prezenţa lui Dumnezeu unul şi întreit, Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. E o comunicare reală, personală şi vitală: *Iubirea lui Dumnezeu a fost revărsată în inimile noastre prin Duhul Sfânt care ne-a fost dăruit* (*Rom* 5,5). Suflul de viaţă pe care Dumnezeu l-a suflat în primul om (*Gen* 2,7) a fost prima comunicare a Duhului. Acum, în Cristos, această comunicare ne face fii ai lui Dumnezeu, părtaşi ai filiaţiunii

[1] Y. CONGAR, *Spirito dell'uomo, Spirito di Dio*, Queriniana, Brescia 1987, p. 5.